

Vrhunac samokritičkog prevladavanja prošlosti bilo je službeno izvinjenje saveznog predsednika K. Viligera 8. 5. 1995. i žaljenje zbog vraćanja Jevreja sa švajcarske granice u sigurnu smrt. Rasprave su razotkrile novu sliku Švajcarske, koja nije prošla kao moralna pobednica bez borbe u ratu, već se tiho izvukla (Ibid.). Ono što je počelo sa uspešnim slavljenjem prošlosti u unutrašnjoj politici, završilo se sa neizvesnošću oko nove usmerenosti spoljne politike. Na mesto stare neutralne države valjalo je stvoriti novu sliku Švajcarske kao dela Evropske Unije. To nije samo iziskivalo izmenu istorijske svesti već je stvoren i strah od spoljnopolitičkog i bezbednosnopolitičkog anšlusa u novu Evropu. Na delu je zaokret od vojne neutralnosti i makijavelističkog patriotizma ka patriotizmu spojivim sa evropskim vrednostima. Sukob između ciljeva spoljnopolitičke participacije i unutarpolitičke integracije tražio je i preraduslike svetskog rata i uloge Švajcarske u njemu.

Naredni udar na švajcarski patriotizam bila je službena američka optužba oko "Holokaust – novca" polovinom 1990-ih. Debata je vrlo brzo primila formu skandala. Za vreme rata blokirani jevrejski računi u švajcarskim bankama podstakli su debatu okofinansijske uloge Švajcarske u ratu. Postalo je očevidno da se odsustvo senzibiliteta i pažnje za istoriju Drugog svetskog rata može izraziti konkretnim finansijskim kategorijama. Pljačka jevrejskog zlata bila je skandalizacija švajcarskog Historikerstreit. Nova optužba je švajcarsko prevladavanje prošlosti uvela u fazu pravnog regulisanja i obeštećenja holokaust žrtava. Proces je primio ukus trgovine sa opraštajnicama grehova. Jevrejska potraživanja razbila su nade da će nova istorijska slika prošlosti Švajcarske biti podstaknuta isključivo potrebom za "istorijskom istinom" (Natyionales Forschungsprogramm 1999).

U središtu švajcarskih rasprava oko prošlosti bila su tri problema: 1. podrška Švajcarske silama osovine u ratu; 2. neprihvatanje jevrejskih izbeglica, kao najtragičniji segment domaće politike "brod je pun", tj. zatvaranje granica i isporuka izbeglica; 3. pljačka jevrejskog zlata. Ozbiljnije javne rasprave oko ovih pitanja počele su tek 1989. Obelodanjen je npr. da je za Nemačku tokom rata u Švajcarskoj radilo 80% industrije preciznih instrumenata, 75% elektroindustrije i 60% industrije naoružanja (Lang 1998). Švajcarska industrija je u ratu na Istočnom frontu imala nezamenljivu ulogu: proizvodila je specijalne delove za avione, upaljače za tenkovske granate i optičke komponente za naoružanje. A kada je 1943. saveznička avijacija počela sa sistematskim uništavanjem nemačkih fabrika, švajcarski industrijski potencijal je dobio dodatni značaj. Koliko je samo antifašista bilo žrtva švajcarske preciznosti? Za osovinu još važnije bilo je švajcarsko zlato. Naime, da bi obezbedili za rat važne sirovine (španski mangan, turski hrom, portugalski volfram, švedski čelik) nacisti su ih morali kupovati konvertibilnim devizama. Švajcarska je rado prihvatala opljačkano zlato, za razliku od Švedske i Portugala. Osim toga, zlatne transakcije sa Švajcarskom bile su nacistima važne u kupovini agenata i finansiranju obaveštajnih službi i prekomorskih operacija. Da li su nacisti mogli voditi toliko dugo rat, koji je ubio oko 60 miliona ljudi, bez švajcarskog zlata? A koliko je Švajcarska nacionalna banka bila lojalna nacizmu najbolje pokazuje podatak da je još 5. aprila 1945. preuzela od Rajhsbanke zlato "garantujući nastavak određenih isplata". Računa se da je dobit koju je nemačka trgovina naoružanjem izvukla iz transakcija sa zlatom i kreditima iznosila tri milijarde švajcarskih franaka (Lang 1998). Za to vreme bila je to nečuvena suma. Dok je Nju Jork bio finansijski centar saveznika, Bern je bio to isto za osovinu. Sve to je činila službeno neutralna država. Švajcarski moto je bio: "Šest dana smo radili za Hitlera, sedmi za saveznike". Ova tačna izreka mora se ipak korigovati: veliki deo krupnog kapitala sve do staljingradskog obrta, januara 1943. molio se